

ZNACZENIE ROZWOJU KONCEPCJI I EKSPERYMENTOWANIA W PROCESIE TRANSFORMACJI NATO

kpt. Michał Grzybowski

młodszy specjalista
Wydziału Doktryn i Standaryzacji
w Centrum Eksperskim Policji Wojskowych NATO w Bydgoszczy

Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego wielokrotnie stawała przed koniecznością dostosowywania do zmieniającej się rzeczywistości geopolitycznej na świecie oraz pojawiających się kolejnych zagrożeń w sferze bezpieczeństwa międzynarodowego. Wiązało się to nieodłącznie z potrzebą zmiany koncepcji strategicznych¹, struktur dowodzenia i sposobu prowadzenia działań, a ponadto determinowało konieczność rozwoju nowych zdolności operacyjnych.

WSTĘP

Na szczycie państw NATO w Pradze w 2002 r. przyjęto nowe cele strategiczne oraz podjęto decyzje o dostosowaniu struktur dowodzenia i liczby dowództw w taki sposób, aby zapewniały większą mobilność, lepsze współdziałanie i możliwość sprawnego reagowania organizacji na nowe wyzwania².

Jednym z głównych celów strategicznych określono transformację³ Sojuszu, sprzyjającą wzrostowi interoperacyjności, zdolności operacyjnych oraz poprawie skuteczności militarnej NATO. W 2004 r. Komitet Wojskowy⁴ (MC) zatwierdził zmiany w Wojskowej Strukturze Dowodzenia NATO⁵ oraz Zakresie Działania Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji NATO⁶, którego uczynił odpowiedzialnym za kierowanie procesem transformacji.

Elementem umożliwiającym sprawną transformację, i jednocześnie narzędziem wspomagającym rozwój nowych zdolności operacyjnych NATO, jest proces Rozwoju Koncepcji i Eksperymentowania⁷ (RKiE).

ROZWÓJ KONCEPCJI I EKSPERYMENTOWANIE – NARZĘDZIE TRANSFORMACJI

Transformacja jest ciągłym procesem umożliwiającym Sojuszu Północnoatlantycznemu podejmowanie efektywnych działań w obliczu współczesnych wyzwań. Doskonalone w dro-

dze przemian transformacyjnych zdolności militarne pozwalają na zachowanie wysokiego stopnia interoperacyjności oraz efektywne i precyzyjnie reagowanie na pojawiające się zagrożenia. W celu sprawnej realizacji przemian transformacyjnych Sojusznicze Dowództwo Transformacji NATO (ACT) wypracowało m.in. spójny proces Rozwoju Zdolności⁸ (RZ) obejmujący analizę środowiska strategicznego w celu identyfikacji braków i wymogów w zakresie zdolności operacyjnych, ich analizę oraz opracowanie rozwiązań i implementację tych zdolności⁹.

W 2000 r. MC zatwierdził RKiE jako narzędzie umożliwiające identyfikowanie, prezentowanie oraz ocenę koncepcji dotyczących zdolności operacyjnych, wypracowywanych w procesie Rozwoju Zdolności¹⁰.

Podstawową rolą procesu RKiE jest „dostarczenie wiarygodnych rozwiązań w odniesieniu do niedoskonałości w zakresie zdolności operacyjnych”¹¹ NATO, w szczególności w przypadku gdy te rozwiązania dotyczą nowych procedur i sposobów prowadzenia operacji, struktur dowodzenia oraz innowacyjnych technologii.

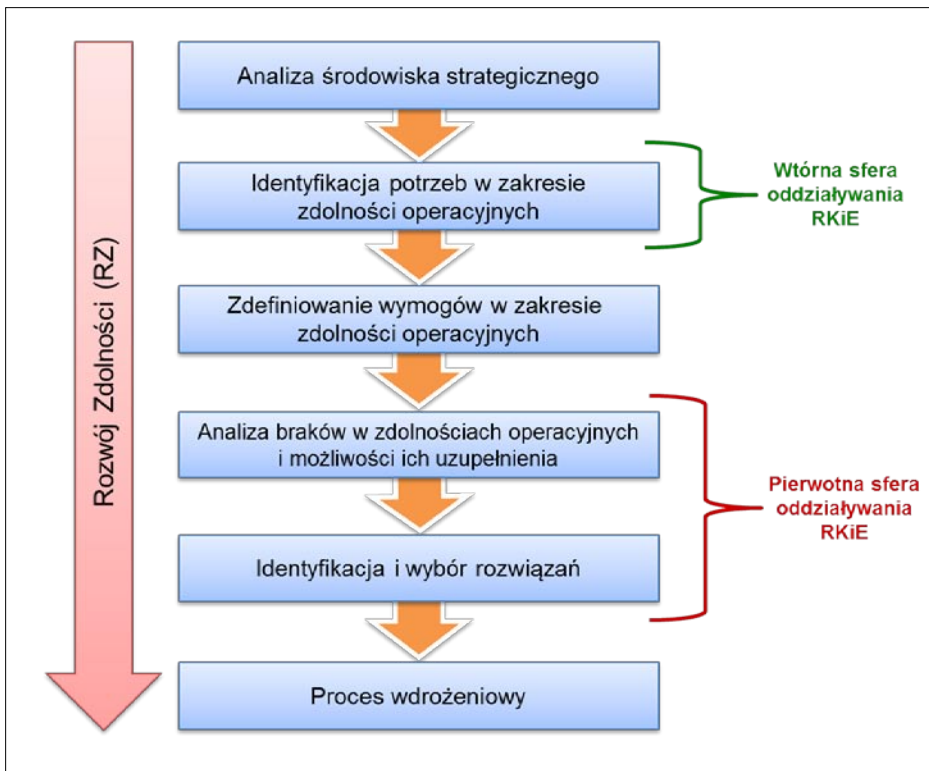
Szerszą definicję przyjęły państwa skandynawskie w ramach Skandynawskiej Współpracy Obronnej (NORDEF¹²), określając RKiE jako „metodę, której celem jest wsparcie procesu wypracowania koncepcji i prowadzenie eksperymentowania poprzez dostarczenie uniwersalnych podstaw, usprawnienie procesu podejmowania decyzji i dostarczenie praktycznych wskazówek dotyczących tworzenia i zapewnienia wysokiej jakości produktów”¹³. Zastosowanie RKiE jako metody rozwiązywania problemów pojawiających się na różnych etapach procesu Rozwoju Zdolności pozwala na pozyskanie poszerzo-

NATO – ROZWÓJ KONCEPCJI I EKSPERYMENTOWANIA

nej wiedzy na temat badanych zagadnień dotyczących możliwości militarnych, co zapewnia wysoką jakość oraz użyteczność opracowanych rozwiązań.

Wykorzystanie RKiE umożliwia identyfikowanie potrzeb, niedoborów i luk w zakresie zdolności operacyjnych oraz opracowanie na ich podstawie koncepcji rozwiązań, które sprawdzane są w drodze eksperymentowania¹⁴ i oceniane w procesie analizy operacyjnej¹⁵. Wymogi te mogą dotyczyć całego spektrum funkcjonalnego zdolności operacyjnych: doktryn, organizacji, szkolenia, materiałów, przywództwa, personelu, obiektów oraz interoperacyjności¹⁶ lub też koncentrować się na jego części. RKiE poddaje weryfikacji zarówno aktualnie zdefiniowane potrzeby, jak i rozpoznawane w innych procesach¹⁷.

Proces RKiE koncentruje się na poszukiwaniu i identyfikowaniu niedoskonałości oraz dostarczaniu właściwych rozwiązań w zakresie zdolności operacyjnych, nie obejmuje jednak implementacji¹⁸ tych rozwiązań. Poszczególne sfery wpływu RKiE na proces RZ przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Wpływ RKiE na proces RZ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.

Projekty RKiE realizowane są przez ACT w procesie doskonalenia możliwości obronnych¹⁹, które mają być następnie wykorzystywane w operacjach militarnych Sojuszu, umożliwiając w ten sposób bardziej racjonalne dysponowanie zasobami ludzkimi i finansowymi oraz zapewniając unikanie powielania błędnych decyzji przy jednoczesnej oszczędności czasu.

Odpowiedzialność za prawidłową implementację, realizację i modyfikację projektów RKiE w NATO ponosi ACT, jednakże sam proces jest transparentny i angażuje działania wielu partnerów, zarówno w samej strukturze wojskowej Sojuszu (np. Sojusznicze Dowództwo Operacji – ACO²⁰), jak również instytucje wspierające (np. Centra Eksperymentów²¹) oraz państwa członkowskie i partnerskie²², w ramach narodowych i sojuszniczych przedsięwzięć.

Projekty RKiE inicjowane są na wiele sposobów. Swoje źródło mogą mieć zarówno w bezpośrednich wytycznych Komitetu Wojskowego czy SACT (zgodnie z polityczno-militarnymi celami strategicznymi Sojuszu), bieżących potrzebach Naczelnego Dowództwa Sił Zbrojnych NATO w Europie (SHAPE²³) i dowódców operacyjnych na teatrze działań, narodowych rekomendacjach, jak również we wnioskach i zaleceniach wypracowanych w procesach Zbierania Doświadczeń (ang. *Lessons Learned*), Badań i Rozwoju (ang. *Research and Development*) oraz Badań i Technologii (ang. *Research and Technology*)²⁴.

ROZWÓJ KONCEPCJI

Koncepcja jest „przedstawieniem pomysłu wyrażającego sposób wykonania lub przeprowadzenia czegoś, mogącym prowadzić do przyjęcia pewnej procedury”²⁵.

Bardziej szczegółową definicję proponuje NORDEFCO, określając koncepcję jako „ogólnie zaproponowane rozwiązanie, obejmujące kompleksową i spójną ideę dotyczącą sposobu rozwiązania problemu lub też określającą, jakie korzyści mogą się pojawić w procesie poszukiwania możliwości w danych warunkach”²⁶.

Na potrzeby procesu RKiE przyjęto definicję, która określa koncepcję jako „ideę transformacyjną ukierunkowaną na poszukiwanie rozwiązań dotyczących niedoskonałości lub braków w zdolnościach NATO”²⁷.

Opracowywanie koncepcji jest procesem długotrwałym²⁸ i wymaga od jej autorów szczegółowej analizy przedmiotowego zagadnienia, nieschematycznego myślenia, prowadzenia intensywnych poszukiwań źródeł dostarczających niezbędnych informacji oraz stosowania wielu różnorodnych narzędzi i metod rozwiązywania problemów.

Biorąc pod uwagę charakter problemu, którego dotyczy koncepcja, niezwykle istotne jest, aby już w początkowej fazie jej tworzenia zaangażować takie podmioty, jak: dowództwa, instytucje wojskowe i cywilne, ośrodki naukowe oraz specjalistów z przedmiotowych dziedzin, w tym odpowiedzialnych za realizację RKiE w państwach członkowskich i strukturach wojskowych NATO przeprowadzających eksperymenty czy zajmujących się tematyką planowania obronnego. Dystrybucja wersji roboczych koncepcji do wyżej wymienionych partnerów pozwala jej autorom na uzyskanie wartościowych opinii, wiedzy i wniosków z doświadczeń, co podnosi wartość finalnego produktu, a wielostronne współdziałanie znacząco ułatwia jego potencjalną implementację w przyszłości.

W odniesieniu do szebła prowadzenia działań wojennych ACT przyjęło podział koncepcji na²⁹:

- a) koncepcje poziomu strategicznego – odnoszące się do celów, kierunków i oceny politycznego i militarnego procesu

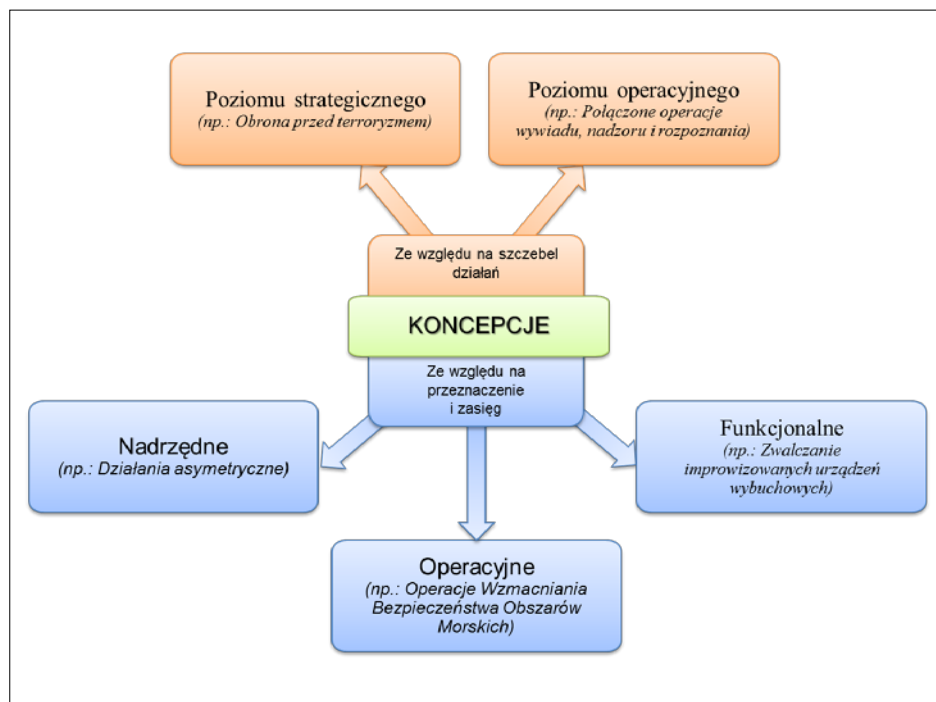
planowania obronnego, wypracowywania decyzji oraz strategii prowadzenia operacji czy struktur dowodzenia;

b) koncepcje poziomu operacyjnego – rozwijające zdolności w operacjach militarnych, które umożliwiają osiąganie celów strategicznych.

Ze względu na przeznaczenie i zasięg przedmiotowy koncepcji wprowadzono następującą ich hierarchię³⁰:

- a) nadrzędne³¹ – opracowywane w celu wskazania kierunków rozwoju militarnego i użycia sił zbrojnych Sojuszu, przedstawiające opis sposobu prowadzenia operacji w szerokim spektrum oraz definiujące potrzeby w zakresie osiągania celów strategicznych;
- b) operacyjne – odnoszące się do sposobu, w jaki dowódca będzie realizował swoje zadania, lub też typów prowadzonych działań;
- c) funkcjonalne – określające szczegółowo, jakie sposoby, taktykę lub procedury należy zastosować w prowadzonych działaniach, jak również zakres działania poszczególnych obszarów funkcjonalnych.

Poszczególne typy koncepcji wraz z przykładami przedstawiono poniżej (rys. 2).

Rys. 2. Typy koncepcji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.

Po zainicjowaniu procesu RKiE oraz zidentyfikowaniu potrzeb w zakresie wymaganych zdolności zostaje opracowana Propozycja Koncepcji, w której inicjator formułuje problem, określa cel i rodzaj koncepcji, argumentuje zasadność jej wprowadzenia oraz określa wpływ na proces RZ i przedstawia rekomendacje (np. dotyczące uruchomienia grupy roboczej czy potrzeby przeprowadzenia eksperymentów). Koncepcja powinna być sformułowana jako hipoteza, a nie jako twierdzenie. Przyjęcie takiej formy stwarza możliwość kształtowania idei, np. poprzez zgłaszanie propozycji czy też wyrażanie krytycznych opinii.

Propozycja Koncepcji przedstawiana jest następnie do zatwierdzenia przez Panel Sterujący RK³², który ocenia jej

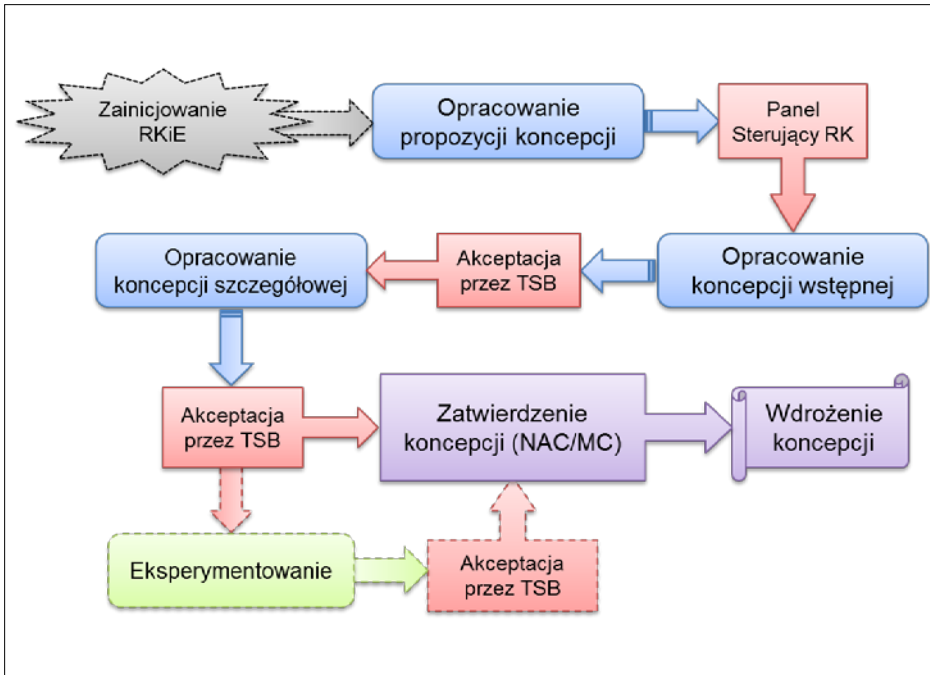
użyteczność, wstępnie analizuje potrzebę przeprowadzenia eksperymentowania, a po akceptacji umieszcza koncepcję w bazie danych³³ i wyznacza prowadzącego. Wydaje ponadto rekomendacje w zakresie składu grupy roboczej i ewentualnego zaangażowania w prace podmiotów zewnętrznych, które mogą mieć znaczny wpływ na ostateczny kształt koncepcji. Pion Rozwoju Koncepcji³⁴ w ACT ocenia w tym czasie możliwość potencjalnego włączenia nowej koncepcji do już istniejącej. Proces ten zapobiega duplikacji opracowywania podobnych projektów.

Na bazie Propozycji Koncepcji powstaje Koncepcja Wstępna wraz z planem jej opracowania, określająca bardziej szczegółowo główne cele projektu. Identyfikuje ponadto wymogi grupy roboczej, podejmuje wstępne ustalenia budżetowe dotyczące kosztów RK i eksperymentów oraz konieczność zaangażowania w projekt ACO i innych instytucji. Koncepcja Wstępna podlega zatwierdzeniu przez Komisję Sterującą ds. Transformacji³⁵ (TSB), po którym projekt otrzymuje budżet i zostaje umieszczony w planach transformacyjnych NATO³⁶. Formalna akceptacja koncepcji jest bardzo istotna, stanowi bowiem gwarancję, że opracowywany produkt będzie zgodny z obowiązującymi zasadami i zachowa przyjęte standardy.

Na tym etapie opracowana zostaje Koncepcja Szczegółowa, która przedstawia kierunki rozwoju projektu, jego wsparcia przez zaangażowanych partnerów, dokładne plany dotyczące eksperymentowania, a ponadto opis sposobu implementacji koncepcji. Dodatkowo zostaje stworzony Plan Rozwoju Koncepcji Szczegółowej³⁷, w którym określone są cele pośrednie, a konkretne zadania są przypisane odpowiadającym za ich realizację podmiotom. Pozwala on ponadto na śledzenie postępów w RK i koordynowanie przedsięwzięć z nim związanych. W tej fazie zespół RK szczegółowo analizuje dostępne źródła informacji i przygotowuje wersje robocze koncepcji, które rozsyłane są do zaangażowanych partnerów celem konsultacji, wprowadzania niezbędnych zmian i uwzględniania zgłaszanych propozycji. Proces ten trwa do momentu, w którym nieskonkretyzowana wcześniej idea stanie się dojrzałą koncepcją transformacyjną.

Koncepcja Szczegółowa jest poddawana ocenie przez TSB. Jeżeli nie wymaga ona przeprowadzenia eksperymentowania³⁸, wówczas po akceptacji TSB przekazywana jest do MC³⁹ celem zatwierdzenia, ratyfikacji i wdrożenia. W przypadku konieczności poddania koncepcji eksperymentowaniu TSB analizuje wymogi i środki niezbędne do jego przeprowadzenia. Po zakończeniu eksperymentu(-ów) i przedstawieniu ich wyników koncepcja ponownie jest akceptowana przez TSB, a następnie kierowana do MC. Proces RK zaprezentowano poniżej (rys. 3).

Osoby funkcyjne w procesie RK zobowiązane są do zachowania określonych wymogów opracowywanych koncepcji, które muszą odzwierciedlać kierunek zmian zachodzących

Rys. 3. Proces RK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.

w polityce Sojuszu, być reakcją na podejmowane kierunki działania lub odpowiedzią na pilne potrzeby operacyjne. Powinny one przedstawiać takie rozwiązania, które realnie udoskonalą możliwości militarne NATO, a także będą w założeniu możliwe do wprowadzenia, biorąc pod uwagę czynniki narodowe, technologiczne oraz ramy czasowe czy też aspekty finansowe. Niezwykle istotne jest, aby opracowywane w procesie RK dokumenty spełniały normy standaryzacyjne NATO, co pozwala na ich poprawną interpretację w środowisku międzynarodowym i umożliwia efektywne wsparcie zaangażowanych w proces podmiotów.

EKSPERYMENTOWANIE

Ekspertymentowanie to „proces zorganizowanego i kontrolowanego badania w celu odkrywania nowych informacji o koncepcji, testowania hipotezy lub też oceny przyjętego rozwiązania”⁴⁰.

Podstawową rolą eksperymentowania jest ustalenie, czy tworzona koncepcja osiągnie pożądaną cel. Wyniki eksperymentowania informują wykonawcę koncepcji, czy jest ona (lub jej elementy) trafna czy też wadliwa. Redukuje to w znaczny sposób ryzyko związane z wdrożeniem niepełnych lub nieskutecznych rozwiązań i pozwala na zidentyfikowanie wcześniej niedostrzeganych problemów. Rezultaty eksperymentu dostarczają wiarygodnych spostrzeżeń na temat wartości koncepcji i realnych korzyści wynikających z niej dla procesu transformacji.

Ekspertymentowanie jest nierozdzielnie powiązane z procesem RK i może zaistnieć w różnych jego etapach. W początkowej fazie RK istotne może być określenie, które elementy funkcjonującego systemu wymagają udoskonalenia. W kolejnym stadium eksperymentowanie może okazać się kluczowe do zbadania konkretnego rozwiązania, poszerzenia posiadanej

wiedzy lub ukazania wykonawcy innej perspektywy podejmowanych działań. RK stanowi podstawę do przeprowadzenia eksperymentowania, które poprzez testy i weryfikacje doskonali koncepcje, pozwalając na osiągnięcie przez nie założonego stopnia dojrzałości.

Ekspertymentowanie w procesie RKiE występuje w jednym z trzech typów⁴¹:

- a) odkrywczym – stosowanym we wczesnym etapie RK, mającym przedstawić wcześniej nieznaną koncepcję, struktury organizacyjne czy technologie lub też zidentyfikować potencjalne korzyści militarne oraz kierunki rozwoju;
- b) hipotetycznym – wymagającym gruntownego przygotowania i zbierania danych przez zespół eksperymentatorski, przedstawiający prawdziwość danego założenia poprzez ustalenie związku (lub jego braku) między jego zmiennymi⁴², poszukiwanie ograniczeń koncepcyjnych, testowanie przyjętej teorii;

- c) weryfikującym – sprawdzającym, czy zastosowanie przyjętej koncepcji przynosi spodziewany skutek, podnosząc efektywność i wydajność w zakresie zdolności; ten rodzaj eksperymentowania odgrywa również bardzo ważną rolę na etapie identyfikowania i selekcjonowania wypracowanych rozwiązań w procesie RZ.

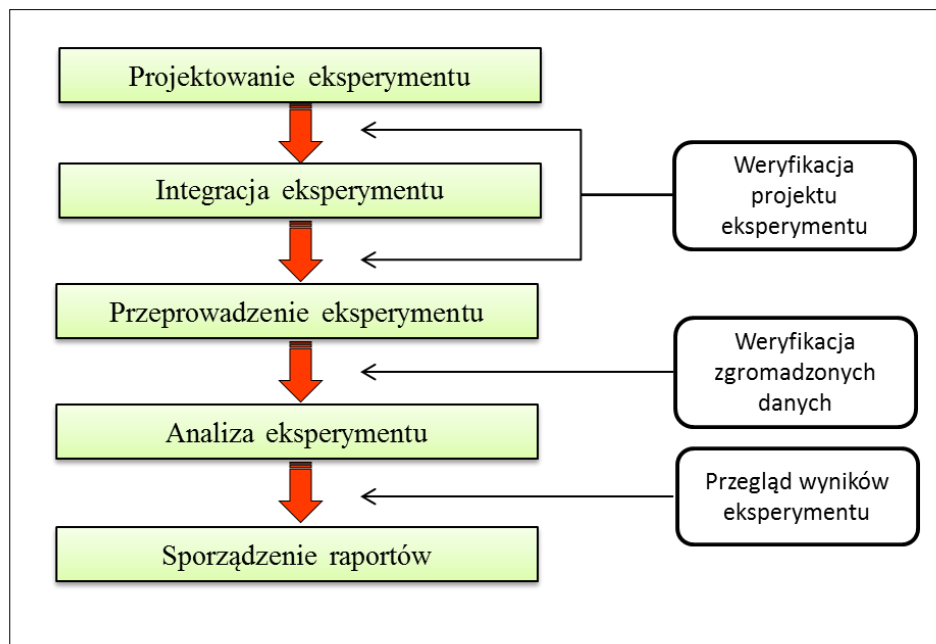
Prawidłowo zaprojektowany eksperyment⁴³ pozwala na określenie, czy opracowywana koncepcja będzie możliwa do zastosowania, odnalezienie i wyizolowanie występujących zmiennych oraz ocenę ich oddziaływania na kształt przyjętego założenia oraz zaobserwowanie potencjalnego wpływu osiągniętych rezultatów na zdolności operacyjne.

Mimo iż cele eksperymentowania mogą być skrajnie różne, to jednak wszystkie eksperymenty powinny być oparte na powtarzalnej procedurze oraz umożliwiać logiczną analizę ich rezultatów. Fazy eksperymentu przedstawiono poniżej (rys. 4).

Ekspertymentowanie wymaga rygorystycznego projektowania, starannego planowania czynności, zaangażowania doświadczonego personelu, klarownego podziału zadań i obowiązków⁴⁴, należytej kontroli i analizy wykonywanych działań, przestrzegania wyznaczonych norm czasowych i przyznanego środków budżetowych. Wszelkie działania nastawione są na osiągnięcie rezultatu, który nie zawsze jednak prowadzi do sukcesu.

Negatywne wyniki eksperymentowania nie muszą jednak stanowić przeszkody w dalszym rozwijaniu koncepcji, a w wielu przypadkach pozwalają na jej skorygowanie i udoskonalenie, np. poprzez przyjęcie innego, dotąd nierozważanego kierunku działania.

Proces eksperymentowania składa się z trzech głównych etapów⁴⁵: wstępnego planowania eksperymentu, opracowania Programu Eksperymentowania oraz przeprowadzenia eksperymentu. W pierwszym etapie zostają określone cele i założenia, jakim ma sprostać przeprowadzony eksperyment. Opracowana propozycja

Rys. 4. Fazy projektowania i prowadzenia eksperymentu
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.

zostaje zatwierdzona przez Grupę Roboczą RKiE⁴⁶ w ACT. Zaakceptowany projekt stanowi podstawę do opracowania Programu Eksperymentowania. Na tym etapie zostają dopracowane wstępne warunki przeprowadzenia eksperymentu. W ostatnim etapie są szczegółowo projektowane i przeprowadzone eksperymenty, których wyniki podlegają szczegółowej analizie, a na ich podstawie opracowuje się sprawozdania. Proces eksperymentowania kończy sporządzenie Raportu Końcowego, w którym zawarte są rekomendacje dotyczące jego wyników i ich wpływu na rozwijane koncepcje, a także informacje o potencjalnie zaobserwowanych i zidentyfikowanych czynnikach mogących skutkować koniecznością wprowadzenia zmian w RK. Raport ten jest przedstawiany do wiadomości wszystkich partnerów uczestniczących w procesie RKiE.

Eksperymenty, w zależności od charakteru tworzonej koncepcji, mogą być przeprowadzane w różnych warunkach, zarówno w kontrolowanym środowisku niwelującym wpływ czynników zewnętrznych (np. jako symulacje, modelowanie w laboratoriach), jak i w ramach realizowanych ćwiczeń⁴⁷.

ROLA ANALIZY OPERACYJNEJ W RKiE

NATO definiuje analizę jako „proces poznawczy całości polegający na zbadaniu jej elementów i ich wzajemnego oddziaływania”⁴⁸. Umożliwia ona precyzyjne wyznaczenie celów, zaobserwowanie zachodzących interakcji, zdefiniowanie problemów i przyjęcie adekwatnych rozwiązań w ramach realizowanego projektu.

Na gruncie prowadzenia działań połączonych przyjęto definicję analizy operacyjnej⁴⁹ (AO) jako „zastosowania naukowych metod w celu wsparcia decydentów w procesie podejmowania decyzji”⁵⁰. W tym znaczeniu analiza silniej oparta jest na podstawach naukowych i umożliwia dokładniejszą ocenę bada-

nego systemu pod kątem możliwości jego zastosowania w działaniach operacyjnych, z uwzględnieniem wszystkich jego ograniczeń.

Rolą analizy operacyjnej w RKiE jest zastosowanie naukowych metod badawczych w celu wsparcia osób funkcyjnych uczestniczących w tym procesie, a głównymi zadaniami analityków – definiowanie i strukturyzacja problemów, porządkowanie i porównywanie przyjętych rozwiązań, optymalizacja podejmowanego ryzyka i weryfikacja uzyskiwanych korzyści oraz zbieranie danych i ich interpretacja, pozwalające na lepsze zrozumienie złożonych problemów⁵¹.

Analiza operacyjna stanowi nieodłączny element procesu RKiE. Analitycy wspierają zarówno personel opracowujący koncepcje, jak i projektujący i przeprowadzający eksperymenty w całym obszarze ich działalności, dlatego też od momentu rozpoczęcia projektu do jego zakoń-

czenia stanowią integralną część poszczególnych zespołów funkcjonalnych.

W fazie Rozwoju Koncepcji AO pomaga w interpretowaniu złożonych i trudnych zagadnień, dostarczając odpowiednich narzędzi i ekspertyz umożliwiających sprawne definiowanie celów, określanie charakteru i zasad konstruowanych projektów. Analitycy wspierają personel RK poprzez dostarczanie, analizowanie i interpretowanie źródeł informacji we wczesnym rozwoju koncepcji, definiowanie i porządkowanie problemów, niedoborów i innych czynników mających istotne znaczenie dla wypracowanych koncepcji, konstruowanie założeń, tez i modeli koncepcyjnych, a także ocenę ich dojrzałości oraz weryfikowanie przyjętych rozwiązań. Odgrywają również znaczącą rolę w identyfikowaniu podmiotów mogących mieć znaczny wpływ na opracowaną koncepcję, głównych jej odbiorców oraz tych, którym przyniesie ona największą korzyść.

Podczas eksperymentowania analitycy pełnią istotną funkcję w określaniu celów i wymagań w odniesieniu do projektowanych i realizowanych eksperymentów. Uczestnictwo w projekcie zapewnia zachowanie obiektywizmu prowadzonych badań, minimalizując prawdopodobieństwo otrzymania błędnych danych. Dostarczenie odpowiednich narzędzi i technik analitycznych umożliwia prawidłową i efektywną realizację planowanych przedsięwzięć oraz zapewnia uzyskanie rzetelnych wyników, zarówno w fazie przygotowania, projektowania, jak i przeprowadzania eksperymentu. Wnioski i rekomendacje zawarte w opracowywanych przez analityków dokumentach⁵² są niezbędne do weryfikacji przyjętych hipotez oraz oceny przydatności i możliwości implementacji rozwijanych koncepcji.

Analiza operacyjna pomaga w ustaleniu interakcji i wpływu opracowywanego rozwiązania na już istniejące projekty i koncepcje, a także na doktryny, procedury i inne elementy funkcjonalnego spektrum zdolności operacyjnych.

AO pozwala ponadto na stworzenie koncepcji, która nie tylko stanowi wartość samą w sobie, ale przede wszystkim przyno-

NATO – ROZWÓJ KONCEPCJI I EKSPERYMENTOWANIA

si rzeczywiste pozytywne zmiany w procesie transformacji. Gwarantuje, że to nie opracowujący koncepcję czerpią z niej korzyści, ale podmioty, dla których została ona opracowana. Dzięki jej zastosowaniu produkt końcowy posiada wysoką jakość, jest akceptowalny, wiarygodny, możliwy do implementacji, zachowuje przyjęte standardy oraz umożliwia racjonalne i wydajne jego wykorzystanie.

WNIOSKI

Transformacja jest jednym z głównych celów strategicznych Sojuszu Północnoatlantyckiego. Prowadzone w jej toku przemiany pozwalają na zachowanie przez NATO głównej roli w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego. Jednocześnie sprzyjają szerszej współpracy i zacieśnieniu stosunków z innymi państwami i podmiotami zewnętrznymi, od których zależy stabilność stosunków geopolitycznych na świecie.

Wypracowanie efektywnych rozwiązań umożliwiających osiągnięcie celów transformacyjnych wymaga podjęcia wielopoziomowych działań, które muszą prowadzić do rozwoju nowych zdolności operacyjnych. Proces Rozwoju Koncepcji i Eksperymentowania umożliwiający sprawne identyfikowanie zagrożeń, problemów i luk w zdolnościach operacyjnych oraz dostarczający innowacyjnych koncepcji odgrywa bardzo istotną rolę w odnajdywaniu tych rozwiązań. Możliwość zastosowania RKiE w całym spektrum DOTMLPFI w sposób znaczący przyczynia się do stworzenia optymalnych lub dostosowania istniejących struktur organizacyjnych, sprawnych i wydajnych systemów dowodzenia oraz osiągnięcia wymaganych zdolności operacyjnych i wysokiego stopnia interoperacyjności.

Wdrożenie procesu RKiE w krajach członkowskich NATO pozwala na śledzenie zmian transformacyjnych, dystrybucję i wymianę informacji na temat przyjętych kierunków działania oraz wymianę doświadczeń w zakresie opracowywanych koncepcji i przeprowadzanych eksperymentów. Stwarza przez to możliwość aktywnego uczestnictwa w procesie transformacji, dając realny wpływ na kształt i kierunki rozwoju organizacji⁵³.

Wielostronne zaangażowanie w projekty RKiE realizowane w ramach Sojuszu stanowi istotne wsparcie w procesie poszukiwania nowatorskich idei i skutecznych rozwiązań. Synchronizacja wysiłków transformacyjnych wielu podmiotów znacząco przyspiesza osiągnięcie wymaganych zdolności operacyjnych.

Sojusznicze opracowania koncepcyjne uzyskane w ramach projektów RKiE przynoszą również istotne korzyści krajom członkowskim Sojuszu. Przyczyniają się do sprawnego implementowania rozwiązań narodowych problemów transformacyjnych, stanowiąc źródło wiedzy i doświadczenia. Sprawdzone w drodze eksperymentowania i poddane szczegółowej analizie koncepcje pozwalają na eliminację konieczności angażowania sił i środków na realizację nieefektywnych i kosztownych projektów w krajach członkowskich.

Proces Rozwoju Koncepcji i Eksperymentowania jest złożony i wymaga zaangażowania personelu posiadającego odpowiedni zasób wiedzy oraz niezbędne doświadczenie. Jego udział zapewnia, że zarówno tworzona koncepcja, jak i przeprowadzone w jej ramach eksperymenty i weryfikacje

są oparte na wyczerpujących źródłach informacji, wnioskach i rekomendacjach uzyskanych w ramach innych procesów oraz przy wielostronnym udziale zainteresowanych podmiotów. Realizowane w ramach omawianego procesu przedsięwzięcia, oparte na solidnych podstawach teoretycznych i sprawdzone przy doborze odpowiednich metod i narzędzi analitycznych, skutkują otrzymaniem wysokiej jakości produktu, pozwalającego na sprawne osiągnięcie wymaganych zdolności operacyjnych, a tym samym przynoszących konkretne korzyści w procesie transformacji NATO. □

¹ Np. strategia „zmasowanego odwetu” (przyjęta w 1954 r.) czy „elastycznego reagowania” (przyjęta w 1967 r.). Zob.: *NATO Strategic Concepts*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?selectedLocale=en.

² Np. atak terrorystyczny na World Trade Centre 11 września 2001 r.

³ Transformacja – ciągły i czynny proces rozwijania i wcielania nowatorskich koncepcji, doktryn i możliwości w celu poprawy efektywności i interoperacyjności sił zbrojnych, w: *AAP-6 – Słownik terminów i definicji NATO*, 2012.

⁴ NATO Military Committee.

⁵ *MC 324/1 NATO Military Command Structure*, 16 May 2003.

⁶ *MC 58-2 Terms of Reference for the Supreme Allied Commander Transformation (SACT)*, November 2004.

⁷ Concept Development & Experimentation (CD&E). Zob. *MCM-0133-2000 NATO Concept Development and Experimentation (CDE)*.

⁸ Capability Development Process (CDP). Przez zdolność rozumie się możliwość realizowania zamierzonych działań lub osiągania określonych efektów, por. *MC 0583 MC Policy for NATO Concept Development and Experimentation*, Annex B, 30 September 2009.

⁹ Szczegółowy opis procesu RZ znajduje się w: *Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.

¹⁰ *MCM-0133-2000 NATO Concept Development and Experimentation (CDE)*, 7 September 2000.

¹¹ *MC 0583 MC Policy*, s. 4.

¹² Nordic Defence Cooperation – porozumienie stanowiące efekt współpracy krajów skandynawskich (Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji) w dziedzinie bezpieczeństwa.

¹³ *CD&E Method Description (Version 2.0)*, NORDEFCE, 2012, s. 8 – tłum. własne.

¹⁴ Nie wszystkie koncepcje wymagają przeprowadzenia eksperymentowania.

¹⁵ Ang. *Operational Analysis (OA)*.

¹⁶ Ang. *Doctrine, Organization, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities, Interoperability (DOTMLPFI)*.

¹⁷ Np. w procesie Zbierania Doświadczeń (ang. *Lessons Learned – LL*), identyfikowania Pilnych Potrzeb w Operacjach Reagowania Kryzysowego (ang. *Crisis Response Operations – CRO*), *Urgent Requirements – CURs*), Badań i Technologii (ang. *Research and Technology – R&T*).

- ¹⁸ W fazie implementacji wypracowanych rozwiązań może jednak zaistnieć potrzeba wsparcia przez personel odpowiadający za rozwój koncepcji, jak również biorący udział w eksperymentowaniu.
- ¹⁹ Proces Rozwoju Zdolności, któremu towarzyszy CD&E, jest integralną częścią Procesu Planowania Obronnego NATO (ang. *NATO Defence Planning Process* – NDPP).
- ²⁰ Ang. *Allied Command Operations*.
- ²¹ Ang. *Centers of Excellence* – COEs.
- ²² W projektach CD&E mogą uczestniczyć również państwa członkowskie Partnerstwa dla Pokoju (ang. *Partnership for Peace* – PfP), Dialogu Śródziemnomorskiego (ang. *Mediterranean Dialogue* – MD), Istambulskiej Inicjatywy o Współpracy (ang. *Istanbul Cooperation Initiative* – ICI) i inne.
- ²³ Supreme Headquarters Allied Powers Europe.
- ²⁴ Por. *MC 0583 MC Policy*. Biorąc pod uwagę hierarchiczność struktury dowodzenia NATO, konieczność opracowania koncepcji wynikać może z poleceń szczebla nadrzędnego (ang. *top-bottom*) lub też z potrzeb niższego szczebla (ang. *bottom-up*).
- ²⁵ *AAP-6 – Słownik terminów i definicji NATO*, 2012.
- ²⁶ *CD&E Method Description (Version 2.0)*, s. 13 – tłum. własne.
- ²⁷ Por. *MC 0583 MC Policy*, s. 4 – tłum. własne.
- ²⁸ Na poziomie strategicznym czy operacyjnym opracowanie koncepcji może trwać nawet kilka lat.
- ²⁹ Por. *Concept Development and Experimentation Handbook*, s. 23.
- ³⁰ *MC 0583 MC Policy*, Annex B.
- ³¹ Ang. *Capstone Concepts* – tłum. własne.
- ³² Concept Development Steering Panel (CDSP), patrz: *Concept Development and Experimentation Handbook*, s. 28.
- ³³ Concept Development and Experimentation Management System (CDEMS).
- ³⁴ Ang. *Concept Development Branch* – tłum. własne. Pion Rozwoju Koncepcji koncentruje się przede wszystkim na koncepcjach poziomu strategicznego.
- ³⁵ Ang. *Transformation Steering Board* – tłum. własne.
- ³⁶ Dokładnie w Ogólnym Planie Działania (ang. *Comprehensive Campaign Plan* – CCP) – tłum. własne.
- ³⁷ Ang. *Detailed Concept Development Plan* – tłum. własne. W jego opracowaniu, poza ścisłym personelem RK, udział biorą specjaliści z zakresu analizy operacyjnej, eksperymentowania oraz badań i technologii.
- ³⁸ Zazwyczaj w przypadku rozwoju koncepcji nadrzędnych.
- ³⁹ Koncepcje, których wprowadzenie będzie skutkowało zmianami w istniejących doktrynach, zatwierdzane są przez MC. W przypadku koncepcji wprowadzających istotne zmiany w procesie transformacji NATO lub skutkujących osiągnięciem nowych zdolności operacyjnych, organem zatwierdzającym może być Rada Północnoatlantycka (ang. *North Atlantic Council* – NAC).
- ⁴⁰ Por. *Concept Development and Experimentation Handbook*, s. 37 – tłum. własne.
- ⁴¹ Por. *ibidem*, s. 39 – tłum. własne.
- ⁴² Inaczej: czy Przyczyna (A) powoduje Efekt (B) lub zmiana A skutkuje zmianą B; Por. *ibidem*, s. 38.
- ⁴³ Szczegółowe zasady eksperymentowania można znaleźć w: *Guide for Understanding and Implementing Defense Experimentation (GUIDEx)*, Version 1.1, February 2006; The Technical Cooperation Program (TTCP): <http://www.dtic.mil/ttcp/guidex.htm>.
- ⁴⁴ Spośród personelu zaangażowanego w eksperymentowanie wyznacza się osoby funkcyjne, np.: Zarządzający Programem, Zarządzający Projektem, Koordynator Eksperymentowania, Integrator Eksperymentu, Prowadzący Eksperyment czy Analityk Eksperymentu, ale również osoby opracowujące scenariusze ćwiczeń, dostarczające potrzebnych technologii, uczestniczące w realizowanych w ramach eksperymentu ćwiczeniach.
- ⁴⁵ Por. *Concept Development and Experimentation Handbook*, s. 42.
- ⁴⁶ ACT CD&E Working Group.
- ⁴⁷ Nie powinny jednak zakłócać ich przebiegu.
- ⁴⁸ *AAP-6 – Słownik terminów i definicji NATO*, 2012.
- ⁴⁹ Ang. *Operational Analysis*.
- ⁵⁰ *NATO RTO, SAS-087, TG-034: NATO Guide for Judgement-Based Operational Analysis in Defence Decision Making: Client-Oriented Volume*, June 2012.
- ⁵¹ Por. *Concept Development and Experimentation Handbook*, s. 64.
- ⁵² Plan Zbierania Danych i Analizy (ang. *Data Collection and Analysis Plan*), patrz: *ibidem*, s. 77.
- ⁵³ Np. poprzez udział w konferencjach, seminariach, grupach roboczych Concept Development and Experimentation.

Akty prawne, dokumenty normatywne

- AAP-6 – Słownik terminów i definicji NATO*, 2012.
- CD&E Method Description (Version 2.0)*, NORDEFECO, 2012.
- Concept Development and Experimentation Handbook*, Allied Command Transformation, Norfolk, VA, January 2013.
- Guide for Understanding and Implementing Defense Experimentation (GUIDEx)*, Version 1.1, February 2006.
- Instrukcja Rozwoju Koncepcji i Eksperymentowania w Siłach Zbrojnych RP (projekt)*, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, Bydgoszcz 2013.
- MC 0583 MC Policy for NATO Concept Development and Experimentation*, 30 Sep 2009.
- MC 324 NATO Military Command Structure*, 16 May 2003.
- MCM-0133-2000 NATO Concept Development and Experimentation (CDE)*.
- NATO RTO, SAS-087, TG-034: NATO Guide for Judgement-Based Operational Analysis in Defence Decision Making: Client-Oriented Volume*, June 2012.
- NATO Strategic Concepts*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?selectedLocale=en.

Summary

The role of the Concept Development and Experimentation in NATO transformation process

The purpose of this article is to introduce the Concept Development and Experimentation (CD&E) process and to present its impact on NATO transformation. The particular components of the CD&E were laid out, as well as their influence on the Capability Development process within NATO.

Tłumaczenie: Michał Grzybowski